

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

**ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ**

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

Мохнар Л.І.

Психологія професійної діяльності

Методичні вказівки до виконання контрольної роботи
для слухачів заочної форми навчання за першим
(бакалаврським) рівнем вищої освіти
спеціальності 263 «Цивільна безпека»

Черкаси – 2023

УДК 378.1:374

ББК 88.4я73

М 61

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології діяльності в особливих умовах Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України Протокол від 30.08.2023, №2

Мохнар Л.І.

Психологія професійної діяльності: [методичні вказівки до виконання контрольної роботи для слухачів заочної форми навчання за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальності спеціальності 263 «Цивільна безпека»] / Л.І.Мохнар – Черкаси : ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2023. – 15с.

У методичних вказівках викладені навчально-методичні матеріали, необхідні для самостійного виконання контрольної роботи з дисципліни «Психологія професійної діяльності» слухачами заочної форми навчання, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 263 «Цивільна безпека».

УДК 378.1:374

ББК 88.4я73

М 61

© Мохнар Л.І.

© Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧА.....	4
ФОРМИ І МЕТОДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ... 5	5
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ СЛУХАЧІВ.....	5
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ВИБОРУ ВАРІАНТУ.....	6
ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ..	9
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	10
ДОДАТКИ.....	13

ВСТУП

Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Психологія професійної діяльності» адресовано слухачам заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 263 «Цивільна безпека».

Представлений посібник складається з п'яти розділів, списку рекомендованої літератури та додатків. У посібнику викладено матеріали, необхідні для самостійного виконання контрольної роботи з дисципліни «Психологія професійної діяльності», подано інформацію щодо організаційно-методичного забезпечення самостійної роботи слухача, форм і методів поточного та підсумкового контролю, оцінювання результатів засвоєння знань слухачів, вимоги до оформлення контрольної роботи та вибору варіанту, теоретичні питання для виконання контрольної роботи. У необхідному об'ємі вказано базову та допоміжну літературу.

Завдання, що становлять зміст контрольної роботи слухача, охоплюють усю теоретичну структуру курсу дисципліни, і сформульовані так, що повною мірою дають змогу перевірити, як слухачі засвоїли знання щодо психологічних особливостей професійної діяльності.

Кожен варіант контрольної роботи містить два питання. Усі варіанти рівнозначні за своєю складністю і потребують застосування широкого діапазону знань, спрямовані не на просте відтворення окремих аспектів тієї чи іншої проблеми, а вимагають активізації творчої мисленевої діяльності слухачів.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧА

Самостійна робота слухача, відповідно до Державних стандартів освіти, повинна становити не менш як 50% часу, передбаченого для виконання основної освітньої програми з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти і науки України щодо кількості годин аудиторних занять на тиждень.

Головною метою самостійної роботи слухача є формування його пізнавальної активності, засвоєння ним основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості.

Основними завданнями самостійної роботи слухача є засвоєння в повному обсязі основної освітньої програми та послідовне вироблення навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-

теоретичної) діяльності на рівні встановлених стандартів.

Зміст самостійної роботи слухача визначається навчальною програмою вивчення дисципліни, завданнями та рекомендаціями викладача.

Обсяги самостійної роботи окремого слухача можуть значно виходити за межі навчальної програми, якщо це зацікавило його і у нього виникло бажання (потреба) у поглибленні та розширенні знань з даної навчальної дисципліни.

Самостійна робота слухачів охоплює: підготовку до аудиторних занять; виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру; самостійну роботу; підготовку до всіх видів контрольних випробувань тощо.

Самостійному вивченню слухачами курсу чи окремих його тем передують оглядові лекції, на яких розглядаються завдання та послідовність вивчення курсу, найбільш важливі та проблематичні аспекти дисципліни, особливості їхнього вирішення у сучасних умовах глобалізації освітньої діяльності.

ФОРМИ І МЕТОДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Під час проведення семінарських занять перевіряється засвоєння матеріалу, викладеного в лекції та індивідуальна робота слухачів під час самопідготовки. До контрольних заходів входять поточний і підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості слухача до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються кафедрою.

Підсумковий контроль проводиться з метою перевірки рівня засвоєння слухачами тем, передбачених програмою дисципліни «Психологія професійної діяльності». Форма підсумкового контролю – залік.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ СЛУХАЧІВ

Оцінювання результатів засвоєння знань слухачів здійснюється у такий спосіб і за такими критеріями: усне опитування; результати самостійної роботи (контрольна робота); результати заліку.

Шкала оцінювання знань наведена в таблиці 1.

Шкала оцінювання знань: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
65-79	C	задовільно	
55-64	D		
50-54	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ВИБОРУ ВАРІАНТУ

Контрольна робота є самостійним видом роботи слухача, передбаченим навчальним планом вивчення курсу «Психологія професійної діяльності».

Контрольну роботу оформляють на аркушах формату А4 (210 × 297мм), виконують рукописним, машинописним або машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) способом на одному боці аркуша білого паперу.

При машинописному виконанні контрольну роботу друкують через півтора інтервали, з розрахунку не більш 30 рядків на сторінці за умов рівномірного її заповнення та висотою літер і цифр не менш, ніж 1,8 мм. (кегель 14).

Текст слід друкувати, витримуючи параметри сторінок: верхній, нижній береги – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 15 мм. Під час виконання роботи необхідно дотримуватися рівномірної щільності, контрастності й чіткості тексту.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого зображення машинописним способом або від руки. Виправлене повинно бути такого ж кольору, як і основний текст.

Перед виконанням контрольної роботи необхідно ознайомитись з методичними вказівками, питаннями, передивитися записи, зроблені на лекціях.

На обкладинці необхідно вказати назву навчального закладу, факультету, предмету, що вивчається, шифр залікової книжки, прізвище, ім'я та по батькові слухача (Додаток А).

Під час виконання роботи необхідно спочатку записати питання, а потім дати на нього відповідь. Відповіді повинні бути конкретними, написані державною мовою, акуратно оформлені.

У тексті контрольної роботи обов'язкове посилання на літературні джерела, перелік яких наводиться у списку використаної літератури. У список літератури вносяться праці, з яких запозичуються цитати, думки, статистичні дані, на які робиться посилання.

Бібліографічні посилання – це сукупність відомостей про літературне джерело, що використовується в тексті контрольної роботи. Джерела в списку літератури потрібно розташовувати згідно порядку посилань в тексті роботи чи алфавітному порядку. Посилання в тексті на джерела слід зазначати у квадратних дужках, порядковий номер джерела визначається згідно із списком літератури.

У кінці роботи необхідно вказати перелік використаної літератури, поставити дату і підпис. Виконана робота прикріплюється в гугл-клас на перевірку в строк, який вказаний у графіку виконання контрольних робіт.

Оцінюється робота з урахуванням глибини викладення матеріалу, самостійності виконання та вміння використовувати теоретичні знання на практиці.

Рівень знань слухачів дисципліни за підсумками виконання контрольних робіт оцінюється з огляду на наступні критерії:

1. Повнота та правильність виконання завдання – основний критерій.
2. Здатність слухача диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання.

Контрольна робота з дисципліни «Психологія професійної діяльності» складається з двох теоретичних питань.

Обов'язковими вимогами до теоретичних завдань є: повна відповідь на питання; посилання на літературні джерела та їхній список.

Контрольна робота оцінюється: «зарахована», «не зарахована». У разі незарахування контрольної роботи вказуються причини цього. Контрольна робота може бути незарахована у випадках:

- виконано не той варіант контрольної роботи;
- теоретичне завдання виконане з порушенням вимог до нього, в т.ч. стосовно обсягу;
- не виконано або не вірно виконано одне із завдань.

Отримавши незараховану контрольну роботу, слухач зобов'язаний уважно ознайомитися із зауваженнями і внести в роботу відповідні зміни та доповнення, усунути вказані недоліки. На обкладинці допрацьованої роботи необхідно вказати «Повторно» і направити її у відділення заочного навчання.

Слухачі, які несвоєчасно направили контрольну роботу без поважних причин, на екзаменаційну сесію не викликаються.

Вибір варіанту

Варіант контрольної роботи визначається за двома останніми цифрами залікової книжки слухача, у відповідності з таблицею 2. Наприклад, номер залікової книжки 10045. Отже, варіант контрольної роботи – 45. За таблицею 2 визначаємо номери питань вказаного варіанту – 9, 19.

Таблиця 2

Таблиця вибору завдань

		Остання цифра шифру залікової книжки									
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Передостання цифра шифру залікової книжки	0	1, 50	2, 49	3, 48	4, 47	5, 46	6, 45	7, 44	8, 43	9, 42	10, 41
	1	10, 40	1, 39	2, 38	3, 37	4, 36	5, 35	6, 34	7, 33	8, 32	9, 31
	2	2, 30	3, 29	4, 28	5, 27	6, 26	7, 25	8, 24	9, 23	10, 22	1, 21
	3	3, 20	4, 19	5, 18	6, 17	7, 16	8, 15	9, 22	10, 13	1, 25	2, 11
	4	4, 23	5, 34	6, 39	7, 28	8, 49	9, 19	10, 14	1, 31	2, 12	3, 47
	5	5, 33	6, 17	7, 26	8, 14	9, 15	10, 27	1, 41	2, 43	3, 19	4, 15
	6	6, 11	7, 12	8, 13	9, 16	10, 31	1, 16	2, 17	3, 18	4, 30	5, 20
	7	7, 21	8, 22	9, 23	10, 24	1, 25	2, 26	3, 27	4, 45	5, 29	6, 30
	8	8, 31	9, 32	10, 33	1, 34	2, 35	3, 36	4, 37	5, 38	6, 39	7, 40
	9	9, 41	10, 42	1, 43	2, 44	3, 45	4, 46	5, 47	6, 48	7, 49	8, 50

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Специфіка діяльності працівників ДСНС України в екстремальних умовах.
2. Екстремальні фактори психогенного ризику.
3. Професійно важливі психологічні якості фахівця.
4. Основні психічні стани та реакції працівників в екстремальних умовах.

5. Можливі варіанти стереотипних форм поведінки працівників в умовах екстремальної ситуації.
6. Особистісні наслідки екстремальних перевантажень працівників.
7. Професійно-психологічний відбір в ДСНС України та його завдання.
8. Професійна адаптація та її етапи.
9. Психологічні особливості адаптації молодого працівника ДСНС України.
10. Сутність психологічної підготовки.
11. Мета психологічної підготовки.
12. Зміст психологічної підготовки.
13. Вимоги до психологічної підготовки.
14. Види психологічної підготовки.
15. Принципи психологічної підготовки.
16. Система організації психологічної підготовки.
17. Організаційні форми професійної психологічної підготовки.
18. Організація занять з психологічної підготовки.
19. Забезпечення психологічної підготовки: навчальна база.
20. Забезпечення психологічної підготовки: навчальні засоби.
21. Заходи безпеки під час проведення психологічної підготовки.
22. Поняття про вміння та навички персоналу ДСНС України.
23. Методика формування навичок, необхідних для дій у складних ситуаціях.
24. Методика формування вмінь, необхідних для дій у складних ситуаціях.
25. Загартування професійних навичок і вмінь.
26. Загальна методика розвитку професійно важливих якостей.
27. Розвиток професійно важливих якостей на заняттях.
28. Розвивальні можливості занять із фізичної підготовки.
29. Оцінка психологічної підготовленості працівника ДСНС України.
30. Базові психологічні властивості особистості.
31. Базові педагогічні властивості особистості.
32. Соціально-психологічні властивості особистості.
33. Загальна підготовленість до дій у складних умовах.
34. Ставлення до небезпеки як індивідуальна особливість.
35. Професійна та функціональна надійність працівників ДСНС України.
36. Вплив умов фізичного середовища на психічний стан людини.
37. Експериментальні умови діяльності.
38. Ефективність групової роботи і основні методи її оцінки.
39. Здібності і професійна придатність.
40. Індивідуальні якості особистості професіонала та їх зв'язок з безпекою праці.
41. Класифікація і структура мотивів.
42. Методи психологічного вивчення професій

43. Мотиви професійної діяльності.
44. Професійна адаптація, її основні стани і сутність.
45. Професійна діяльність і її безпека.
46. Професійно важливі якості та їх динаміка.
47. Психологічна експертиза і її завдання.
48. Психологічна класифікація професій.
49. Психологічна підготовка.
50. Психологічна професіограма і її цілі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова література

1. Грибенюк Г.С. Психологічна підготовка / Грибенюк Г.С. – Черкаси : Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МНС України, 2005. – 232 с.
2. Екстремальна психологія : [підручник] / [Євсюков О.П., Куфлієвський А.С., Лебедев Д.В. та ін.] ; за ред. О.В. Тімченка. – К. : ТОВ «Август трейд», 2007. – 502 с.
3. Екстремальна та кризова психологія : [термінологічний словник] / [Александров Ю.В., Гонтаренко Л.О., Євсюков О.П. та ін.] ; за ред. О.В. Тімченка. – Х. : ХНАДУ, НУЦЗУ, 2010. – 291 с.
4. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – Київ : Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
5. Кризова психологія : [навч. посіб.] / [Александров Ю.В., Гонтаренко Л.О., Євсюков О.П. та ін.] ; за ред. О.В. Тімченка. – Х. : НУЦЗУ, КП “Міська друкарня”, 2010. – 383 с.
6. Кришталь М.А. Психологічне забезпечення професійної діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України : [навчальний посібник] / Кришталь М.А. – Черкаси : Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля, 2011. – 226 с.
7. Психологія діяльності в особливих умовах: навчальний посібник / За заг. ред. проф. М. А. Кришталю. – Черкаси: видавець Третяков О. М., 2021. – 120 с.

Допоміжна

1. Баклицький І.О. Психологія праці : [підручник] / О.І. Баклицький. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 655 с.
2. Бут В.П. Методичні рекомендації по особливостях професійного відбору до оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України / В.П. Бут, В.В. Вареник. – Черкаси : Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля, 2004. – 133 с.

3. Бут В.П. Формування професійно важливих якостей газодимозахисників-рятувальників МНС України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / В.П. Бут. – К., 2008. – 20 с.
4. Вареник В.В. Інженерно-психологічне забезпечення професійного відбору до державної пожежної охорони України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.03 «Психологія праці, інженерна психологія, ергономіка» / В.В. Вареник. – К., 2001. – 16 с.
5. Грибенюк Г.С. Основи практичної психології рятувальника : [посібник для курсантів (слухачів), студентів вищих навчальних закладів МНС України] / Г.С. Грибенюк. – Черкаси : Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МНС України, 2005. – 290 с.
6. Грибенюк Г.С. Психологічні основи становлення саморегуляції у навчально-професійній діяльності майбутніх рятувальників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Г.С. Грибенюк. – К., 2007. – 34 с.
7. Грибенюк Г.С. Розвиток саморегуляції у професійній діяльності майбутніх рятувальників / Г.С. Грибенюк. – Черкаси : Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МНС України, 2006. – 539 с.
8. Євсюков О.П. Психологічне прогнозування надійності діяльності працівників аварійно-рятувальних підрозділів МНС України : [монографія] / О.П. Євсюков, О.В. Тімченко. – Харків : УЦЗУ, 2007. – 288 с.
9. Комаров О.В. Професійно-психологічна підготовка особового складу МНС України : [методичні рекомендації] / О.В. Комаров, В.М. Омельченко. – К., 2003. – 14 с.
10. Корольчук М.С. Актуальні проблеми психофізіології військової діяльності / М.С. Корольчук. – К. : Міністерство оборони України, 1996. – 164 с.
11. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – Київ : Ніка-Центр, 2006. – 536 с.
12. Кришталь М.А. Психологічна підготовка пожежників : [навч. посібник] / М.А. Кришталь. – Черкаси : ЧПТУ МВС України, 1996. – 65 с.
13. Ложкін Г. В. Психологічне супроводження військовослужбовців в діяльності за екстремальних умов / Ложкін Г. В. – К. : МОУ, 2003. – 218 с.
14. Миронець С.О. Негативні психічні стани та реакції у працівників аварійно-рятувальних підрозділів МНС України в умовах надзвичайної ситуації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / С.О. Миронець. – Харків, 2007. – 21 с.
15. Орбан-Лембрик Л.Е. Основи психології управління : [монографія] / Л.Е. Орбан-Лембрик. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – 426 с.
16. Приходько Ю.О. Психологічні чинники успішності професійної діяльності пожежних-рятувальників МНС України: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09 / Приходько Юрій Олександрович. – Х., 2008. – 307 с.

17. Професіографічний аналіз діяльності начальників караулів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України: [монографія] / М.А. Кришталь, В.П. Садковий, А.Г. Снісаренко, О.В. Тімченко. – Х. – Черкаси: видавець Ю. Чабаненко, 2011. – 230 с.

18. Сафін О.Д. Психологія управлінської діяльності командира: [навчальний посібник] / О.Д. Сафін. – Хмельницький: АПВУ, 1997. – 372 с.

19. Снісаренко А.Г. Професіографічний аналіз діяльності начальників караулів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / А.Г. Снісаренко. – Х., 2011. – 30 с.

20. Тімченко О.В. Синдром посттравматичних стресових порушень: концептуалізація, діагностика, корекція та прогнозування: [монографія] / О.В. Тімченко. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 268 с.

21. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: [підручник] / Ю.Л. Трофімов. – К.: Либідь, 2002. – 264 с.

22. Фомич М.В. Розвиток професійно важливих якостей фахівців оперативно-рятувальної служби цивільного захисту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / М.В. Фомич. – К., 2012. – 17 с.

Інформаційні ресурси

1. Баклицький І.О. Психологія праці [Електронний ресурс] / О.І. Баклицький. – Режим доступу: http://libfree.com/199267705-psihologiyapsihologiya_pratsi__baklitskiy_io.html.

ДОДАТКИ

Додаток А

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з навчальної дисципліни
Психологія професійної діяльності
(назва дисципліни)

Студента (ки) ___-го курсу (т.н. 4 роки 9 міс.)
___ групи ОР «бакалавр»
Спеціальності 263 «Цивільна безпека»

Іваненка І.І.
Шифр 879

м. Черкаси – 2023 рік

Навчальне видання

Мохнар Людмила Іванівна

Психологія професійної діяльності

Методичні вказівки до виконання контрольної роботи
для слухачів заочної форми навчання за першим
(бакалаврським) рівнем вищої освіти
спеціальності 263 «Цивільна безпека»

Підписано до друку 20.08.2023. Формат 60x90 1/16.
Папір Technіk соріг. Друк ризограф. Ум. друк. арк. 3,6.
Тираж 100 прим. Замовлення № 234.
Друкарня Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України.
18034, м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8.